

Životné jubileum Jána Gbúra

Ivica Hajdučeková

SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 70, 2023, no. 6, pp. 764-766

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2023.70.6.12>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7718-335X>

L iterárny vedec a vysokoškolský pedagóg prof. PhDr. Ján Gbúr, CSc., narodený 18. januára 1953, vstúpil v januári 2023 do siedmej dekády svojho života, aby v nej zavŕšil dlhodobé profesionálne zámery. Ich začiatky siahajú až do školských čias v rodnom Brezove v okrese Bardejov, keď vďaka pani učiteľke slovenčiny nazrel pod povrch literárnych textov. Záujem o umenie a literatúru rokmi narastal. Najvýraznejšie sa prejavil na pôde Filozofickej fakulty v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, kde v roku 1976 ukončil štúdium učiteľstva všeobecnovzdelávacích predmetov v aprobácii slovenský jazyk a literatúra a výtvarná výchova.

Na svojej alma mater, od roku 1977 už ako vysokoškolský pedagóg, zotrval. V roku 1981 obhájil rigoróznou prácu na tému *Básnický slovník P. O. Hviezdoslava*. Literárnej vedy sa už nevzdal a pokračoval v profesijnom úsilí ako aspirant u Dr. h. c. prof. PhDr. Pavla Petrusa, DrSc. Po obhajobe dizertačnej práce na tému *Hviezdoslav a česká poézia* získal v roku 1985 v Slovenskej akadémii vied v Bratislave titul kandidáta vied. Na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (od roku 1997 to bola Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove) pôsobil najprv na Katedre slovenského jazyka a literatúry a potom od roku 1994 do roku 2007 na Katedre estetiky a vied o umení, v rámci Inštitútu estetiky, vied o umení a kulturológie. V roku 1995 sa stal docentom v odbore teória a dejiny slovenskej literatúry a o osem rokov neskôr, v roku 2003, profesorom v odbore literárna veda. Tieto roky boli navyše spojené s rôznymi funkciami: postom vedúceho Katedry estetiky a vied o umení Filozofickej fakulty v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a kontinuálne na Prešovskej univerzite v Prešove (1993 – 1997 – 1999), prodekanu pre vedeckovýskumnú činnosť Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (1998 – 2003), vedúceho Katedry estetiky

a vied o umení Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (2004 – 2005) a vedúceho Inštitútu estetiky a vied o umení Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (2005 – 2006). Výsledky jeho vedeckého výskumu z tohto obdobia sú zúročené vo viac ako dvestoštyridsiatich štúdiách a článkoch, publikovaných v časopisoch a zborníkoch doma aj v zahraničí, tiež v kapitolách o slovenskom literárnom realizme, napríklad v *Rukoväti literatúry* (Viera Žemberová a kolektív, 1998) a v monografických prácach spojených s intenzívnym záujmom o dielo P. O. Hviezdoslava a komparáciu slovensko-českých medziliterárnych vzťahov. Monografia *Hviezdoslav a česká poézia* (1998) je považovaná za prvú komplexnú analýzu vzťahu Hviezdoslavovej tvorby k poézii českých autorov realistického obdobia: Jana Neruda, Jaroslava Vrchlického, Svatopluka Čecha a Vítězslava Háška s dôrazom na recepcný a typologický kontext. Za prínos do slovenskej literárnej vedy a česko-slovenskej kultúry bola monografia ocenená medzinárodnou grantovou agentúrou Research Support Scheme so sídlom v Prahe. Druhou monografiou J. Gbúra a prvou literárnovedne a teatrologicky zameranou syntézou Hviezdoslavovej dramatickej tvorby bola monografia *Pavol Országh dramatik* (2002; v spoluautorstve s Petrom Himičom), zameraná na analýzu ranej dramatickej tvorby (*Vzhľadanie, Otčim, Pomsta*) a vrcholnej drámy *Herodes a Herodias*.

Popri vedeckej práci, v ktorej rezonovala aj estetika umenia, sa J. Gbúr predstavil i ako autor niekoľkých rozhlasových umeleckých dokumentov a tiež prózy *Komunikácia* (1999), za ktorú mu bola udelená Cena poroty literárnej súťaže Povedka 1999. Takmer tridsať rokov (1978 – 2007) spolupracoval ako organizačný vedúci na realizácii súťaže umeleckej tvorivosti vysokoškolákov Akademický Prešov.

Zásadná zmena v profesionálnom živote J. Gbúra nastala v roku 2007, keď sa na znovu založenej Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach stal prvým dekanom fakulty. V tejto funkcii pôsobil dve funkčné obdobia (2007 – 2014), pričom súběžne bol – a dodnes je – pedagógom na Katedre slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie. Ako garant viacerých študijných programov (slovenský jazyk a literatúra, masmediálne štúdiá, literárna veda) formoval tvár novej fakulty i novej katedry (vznikla už v roku 2006 v rámci Ústavu filologických a sociálnych vied Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pod vedením Dr. h. c. prof. PhDr. Jána Sabola, DrSc.). Podieľal sa na profilácii prvých absolventov bakalárskeho a magisterského študijného programu a neskôr aj doktorandov v programe literárna veda. V rokoch 2015 – 2019 pôsobil na poste prorektora pre vzťah s verejnosťou a nadväzne, v rokoch 2019 – 2023, ako poradca rektora Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Ani v tomto čase neustávala jeho vedecká činnosť. Jej výsledky predstavujú napríklad monografia *Hviezdoslav. Dramatická tvorba* (Košice, 2009), kapitoly o realizme a parnasizme v slovenskej literatúre v literárnohistorických syntézach (Ján Sedlák a kolektív: *Dejiny slovenskej literatúry I.*, 2009), vedeckých monografiách (Aleš Haman – Dalibor Tureček: *Český a slovenský literárni parnasizmus: synopticko-pulzační model kulturního jevu*, 2015) a tiež v učebniciach (Ladislav Čúzy a kolektív: *Panoráma slovenskej literatúry II.*, 2005). Dlhoročný záujem o teóriu literatúry a verzológiu sa edične pretavil do knihy *Verš v štruktúre básnického textu* (Košice 2014; v spoluautorstve s J. Sabolom starším).

Okrem toho J. Gbúr opakovane viedol vedecké tímy projektov KEGA, VEGA a APVV. Uznanie vedeckej komunity sa prejavilo v členstve vo vedeckých radách univerzitných a akademických pracovísk (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Fakulta stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Ústav slovenskej literatúry SAV v Bratislave) či členstve v redakčnej rade vedeckého časopisu *Slovenská literatúra*. Popritom pôsobil ako externý hodnotiteľ rozhlasovej produkcie Slovenského rozhlasu v štúdiu Košice, externý poradca dramaturgie Štátneho divadla Košice a externý poradca košického Bábkového divadla. V posledných rokoch sa nanovo zahĺbil do výskumnej syntézy života a tvorby P. O. Hviezdoslava a aktuálne pripravuje básnikovú monografiu.

Pohľad do osobného života J. Gbúra zachytáva filmový medailón (*Ne-Celebrity*) (v réžii Vladimíra Puchalu z roku 2013), v ktorom si pripomenul detstvo a v ňom priam emblematické ručné kosenie obilia ako synekdochu domova, ktorý sa mu dodnes spája aj s chuťou babkiných koláčov. Osobný rozmer je viditeľný aj v jeho pracovni v budove Aristoteles v areáli Filozofickej fakulty Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach na Moyzesovej ulici 9, kde sú na pracovnom stole kompozične nie náhodne rozložené osobné predmety, ktoré ako keby návštevníkovi naznačovali, že je očakávaný, stačí len chvíľku pozhovieť... Profesorovi Jánovi Gbúrovi prajeme do ďalších rokov života veľa elánu, zdravia a neutíchajúcej tvorivej pohody.

Doc. PaedDr. Ivica Hajdučeková, PhD.
Katedra slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Moyzesova 9
040 01 Košice
Slovenská republika
E-mail: ivica.hajducekova@upjs.sk